

بررسی میزان انطباق چکیده مقاله های مجلات فارسی زبان دانشگاه علوم پزشکی تهران با استانداردهای ایزو ۲۱۴ و دستورالعمل گروه و نکور در سال ۱۳۸۸

هیوا عبدخدا^۱، لیلا عبدالهی^۲

چکیده

زمینه و هدف: یکدستی و همسنگری ویژگی چکیده نویسی اصولی است. این مهم، بدون تبعیت از دستورالعمل ها و استانداردهای جهانی محقق نخواهد شد. هدف از این پژوهش بررسی میزان انطباق چکیده مقاله های مجلات فارسی زبان دانشگاه علوم پزشکی تهران با استانداردهای ایزو ۲۱۴ و دستورالعمل گروه و نکور در سال ۱۳۸۸ است.

روش بررسی: روش پژوهش پیمایشی از نوع توصیفی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه مجلات تمام متن فارسی زبان دارای چکیده انگلیسی دانشگاه علوم پزشکی تهران است که تا تاریخ انجام این پژوهش (۱۳۸۸/۱۱/۳۰) در وب سایت مجلات دانشگاه قابل ملاحظه بودند. تعداد ۱۰۰ چکیده از مقاله های آخرین شماره این مجلات به عنوان نمونه، به صورت تصادفی انتخاب شدند. ابزار جمع آوری اطلاعات دو لیست کنترل جداگانه، منعکس از استانداردهای ایزو ۲۱۴ و دستورالعمل گروه و نکور در بخش چکیده نویسی است که برای نمونه مورد نظر تکمیل شد. داده های بدست آمده بعد از ورود به رایانه و استفاده از نرم افزار SPSS، Excel و روش های آماری مناسب تجزیه و تحلیل شد.

یافته ها: یافته ها نشان داد که میانگین میزان انطباق کلی چکیده ها با استانداردهای ایزو، ۸۵/۳۷ درصد (انحراف معیار ۲۴/۹۳ درصد)، و با دستورالعمل های گروه و نکور ۸۴/۴۴ درصد (انحراف معیار ۲۴/۳۶) است. چکیده ها در بخش "بیان یافته ها" بیشترین و در بخش "ارائه نتایج فرعی" کمترین میزان انطباق را با استانداردهای ایزو؛ و در بخش "وجود کلیدواژه" و "ذکر یافته ها" بیشترین و در بخش "برگرفته شدن کلیدواژه ها از سرعنوان های موضوعی پزشکی" کمترین میزان انطباق را با دستورالعمل های گروه و نکور دارند.

بحث و نتیجه گیری: میزان انطباق چکیده های مورد بررسی، با استاندارد ایزو ۲۱۴ و دستورالعمل های گروه و نکور در حد مطلوبی بوده و اختلاف زیادی با هم نداشتند. تبعیت بیشتر از استاندارد ایزو در بخش "ارائه نتایج فرعی" و دستورالعمل گروه و نکور در بخش "برگرفته شدن کلیدواژه ها از سرعنوان های موضوعی پزشکی" لازم به نظر می رسد.

واژه های کلیدی: چکیده نویسی و نمایه سازی، استاندارد ایزو ۲۱۴، دستور العمل گروه و نکور، استانداردهای چکیده نویسی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران

* نویسنده مسئول:

هیوا عبدخدا؛

دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران

Email :
abdekhoda@razi. Tums.ac.ir

- دریافت مقاله: اردیبهشت ۸۹ - پذیرش مقاله: شهریور ۸۹

مقدمه

سالانه حجم عظیمی از اطلاعات در قالب های گوناگون منتشر و روانه جهان علم می شود. جهان علم یک کل واحد است که در آن هر یک از حوزه های مختلف دانش بشری مسئولیتی را برعهده دارند (۱). بدیهی است که، هر یک از رشته های گوناگون ملزم به

^۱ کارشناس ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران

^۲ کارشناس ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی دانشگاه علوم پزشکی ایران

انتشار برون‌دادهای علمی خود هستند. این رسالت که به نظر می‌رسد بعد از تخصصی شدن رشته‌ها که Clark زمان دقیق آن را بعد از پایان جنگ‌های داخلی آمریکا، در دانشگاه‌های این کشور ذکر می‌کند، سالانه حجم انبوهی از اطلاعات را در قالب‌های گوناگون مانند پایان‌نامه، مقاله مجله، مقاله کنفرانس روانه جهان علم می‌کند (۲). مطلبی که در این میان بایستی مدنظر قرار گیرد، مشکل دسترسی به این منابع از یک طرف و از سوی دیگر صرف زمان و هزینه لازم جهت اطلاع از محتوای مجموعه عظیمی از این نوشتارها است.

عصر امروز به عصر اطلاعات و فناوری شهرت پیدا کرده است. در دنیای پیچیده ما، نیاز به توسعه و گسترش ارتباطات و شاید بیشتر از همه انتقال اطلاعات علمی و فنی، امری بدیهی است. پیشرفت و نیل به توسعه اقتصادی و فرهنگی به میزان زیاد بستگی به پژوهش دارد. نتیجه یا تولید پژوهش، اطلاعات است. این اطلاعات باید به طور موثر، سریع و کافی در دسترس استفاده‌کنندگان قرار گیرد. با در نظر گرفتن حجم اطلاعات و روز افزون بودن آن در دوران ما، که از سوی عصر انفجار اطلاعات و گاه آلودگی اطلاعات و از سوی دیگر عصر افزایش قیمت‌ها نامیده می‌شود، نیاز به وجود برنامه و تصمیمات جدی در این زمینه احساس می‌شود، زیرا اطلاعات نقش بسیار مهمی را در پژوهش و توسعه اقتصادی، اجتماعی و غیره در جوامع مختلف ایفا می‌کند. تجزیه و تحلیل مدارک، سهم مهمی در ارتباطات و جریان اطلاعات دارد (۳).

مروری بر تاریخچه چکیده نویسی این مسئله را به ذهن متبادر می‌کند که، اصولاً چکیده نویسی تلاشی برای حل مشکلاتی از این دست است. در واقع می‌توان گفت هدف از تهیه چکیده، تأمین نیاز به

آگاهی‌رسانی جاری و کمک به خواننده به دلیل محدودیت ذهن آدمی در حفظ و یادگیری از طرفی و از سوی دیگر صرفه‌جویی در زمان، در ارزیابی محتوای مدرک و ارتباط احتمالی آن یا تصمیم‌گیری درباره استفاده یا عدم استفاده از متن اصلی، جلوگیری از دوباره‌کاری و تأخیر در تحقیقات در حال پیشرفت، کاهش هزینه‌ها و مقابله با تولیدات مستمر و بیش از حد است (۷-۸). بدیهی است که چکیده تنها زمانی می‌تواند به عنوان فنی در حل مشکلات به کار رود که تابع یکسری قوانین و استانداردهای خاص باشد و ویژگی مهم یکدستی و همسنگری در آن کاملاً رعایت شود. در این جستار منظور از یکدستی، رعایت کلیه دستورالعمل‌ها و استانداردهای موجود در تهیه چکیده؛ و منظور از همسنگری، اتخاذ دید یکسان از طرف تمامی چکیده نویسان به مقوله چکیده نویسی ناظر بر این دیدگاه است که، چکیده در واقع تلاشی برای انعکاس محتوای یک نوشتار و راه‌حلی برای صرفه‌جویی در هزینه و زمان خواننده متن است. استاندارد ایزو ۲۱۴ و دستورالعمل گروه و نکوور، از استانداردهایی هستند که در واقع به عنوان تلاشی در جهت تحقق این مهم - اعمال یکدستی و همسنگری در چکیده نویسی - مطرح هستند. این استانداردها به عنوان راهنما و خط‌مشی اصولی در چکیده نویسی مورد پذیرش جامعه اطلاعاتی و ارتباطی جهانی قرار گرفته‌اند.

دانشگاه علوم پزشکی تهران که نماد آموزش عالی کشور در حوزه پزشکی بوده و هر ساله حائز رتبه‌های برتر پژوهشی در سطح دانشگاه‌های کشور است، در راستای رسالت تولید علم و انتشار برون داد پژوهش‌ها و مطالعات خود، مجلات مختلفی را در زمینه‌ها و حوزه‌های گوناگون به زبان فارسی منتشر می‌کند. بسیاری از این مجلات جواز حضور در

اخیر مجله به چاپ رسیده و در دسترس است بصورت تصادفی انتخاب شده و جامعه آماری این پژوهش را تشکیل دادند. عناوین این مجلات عبارت بودند از: مجله پی‌آورد سلامت، مجله سلامت و محیط ایران، مجله اپیدمیولوژی ایران، مجله دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی، مجله توانبخشی نوین، مجله دندانپزشکی، مجله دانشکده پزشکی، مجله شنوایی شناسی و مجله حیات.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها چک لیستی محقق ساخته است که از انعکاس استانداردهای چکیده نویسی ایزو ۲۱۴ و دستورالعمل گروه ونکوور استخراج و تهیه شده بود. روایی چک لیست توسط آزمون مطالعه اولیه (Pilot Study) سنجیده شد و به تایید رسید. پایایی ابزار جمع‌آوری داده‌ها توسط ضریب الفای کرونباخ سنجیده شد و از آنجایی که $(\alpha=0.98)$ بود پایایی چک لیست مورد تایید قرار گرفت. در این پژوهش چکیده‌های مورد نظر از مقوله محتوای چکیده شامل (بیان هدف یا اهداف، ارائه روش پژوهش، بیان یافته‌ها، بیان نتایج و ارائه نتایج فرعی و ثانویه) با استاندارد ایزو ۲۱۴ و محتوای چکیده‌ها با دستورالعمل گروه ونکوور شامل (ذکر هدف یا اهداف، بیان روش یا روش‌های انتخاب آزمودنی‌ها، ارائه روش پژوهش و رهیافت‌های مشاهده و تحلیل داده‌ها، ذکر یافته‌ها، ذکر نتایج، پرهیز از کاربرد اختصارات، وجود کلیدواژه، محدوده و تعداد کلیدواژه‌ها و برگرفته شدن کلیدواژه‌ها از سرعنوانهای موضوعی پزشکی مش) با استانداردهای موجود، مورد بررسی قرار گرفتند.

داده‌های بدست آمده بعد از ورود به رایانه و استفاده از روش‌ها و نرم افزارهای آماری SPSS, Excel تجزیه و تحلیل و در راستای جوابگویی به سوالات پژوهش مورد استفاده قرار گرفتند.

نمایه‌نامه‌های داخلی و خارجی را پیدا کرده اند و تعدادی دیگر در جهت نیل به این مهم در تلاش هستند. از آنجایی که یکی از شرایط نمایانی مجلات یک حوزه در نمایه‌نامه‌ها و امکان بازیابی سریع و آسان اطلاعات آن‌ها در نظام‌های ذخیره و بازیابی اطلاعات، رعایت کلیه استانداردهای جهانی از سوی یک مجله است؛ بررسی میزان انطباق چکیده مقاله‌های این مجلات با استاندارد ایزو ۲۱۴ و دستورالعمل گروه ونکوور مسئله‌ای مهم جلوه می‌کند. از مهمترین مواردی که موضوع این پژوهش را به پژوهش می‌طلبد، بررسی میزان انطباق چکیده فارسی مجلات فارسی زبان دانشگاه علوم پزشکی تهران با استانداردهای ایزو ۲۱۴، و دستورالعمل گروه ونکوور و به بیانی دیگر پایش وضع موجود و ارائه راهکارهایی در این خصوص است.

بنابراین، این مطالعه با توجه به جایگاه علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران از یک طرف، و از سوی دیگر حساسیت رعایت یکدستی و همسنگری در چکیده مقالات به مدد بهره‌گیری از استانداردها و دستورالعمل‌های جهانی، و اهمیت نمایانی مجلات این دانشگاه در نمایه‌نامه‌های معتبر داخلی و خارجی، به بررسی میزان انطباق چکیده مقاله‌های مجلات فارسی زبان دانشگاه علوم پزشکی تهران با استاندارد ایزو ۲۱۴ و دستورالعمل گروه ونکوور می‌پردازد.

روش بررسی

روش بررسی، پیمایشی از نوع توصیفی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مجلات "تمام متن فارسی زبان همراه با چکیده انگلیسی"، منتشر شده توسط دانشگاه علوم پزشکی تهران است که تا تاریخ انجام این پژوهش (۱۳۸۸/۱۱/۳۰) در وب سایت مجلات دانشگاه قابل ملاحظه بودند. از هر مجله تعداد ۱۰ عنوان چکیده مقاله‌هایی را که در شماره

یافته‌ها

یافته‌های این مطالعه نشان داد که میانگین میزان انطباق چکیده مقالات مجلات مورد بررسی، با استانداردهای ایزو، ۸۵/۳۷ درصد (انحراف معیار ۲۴/۹۳ درصد)، و با دستور العمل گروه ونکوور ۸۴/۴۴ درصد (انحراف معیار ۲۴/۳۶ درصد) بود. سایر یافته‌های پژوهش نشان داد که:

جدول ۱ توزیع فراوانی درصد انطباق چکیده مقالات مجلات مورد بررسی را با استانداردهای ایزو ۲۱۴ به تفکیک عنوان مجله و استاندارد مورد نظر نشان

می‌دهد. همچنان که یافته‌های این جدول نشان می‌دهد، چکیده‌های مورد بررسی در بخش "بیان یافته‌ها" بیشترین میزان انطباق (۹۹ درصد) و در بخش "ارائه نتایج فرعی" کمترین میزان انطباق (۳۸ درصد) را با استانداردهای ایزو ۲۱۴ داشتند. میزان انطباق چکیده‌ها در بخش‌های "ارائه روش پژوهش" و "بیان نتایج" به مراتب بیشتر از این میزان در بخش‌های "بیان هدف" و "ارائه نتایج فرعی" بوده است.

جدول ۱: توزیع فراوانی درصد انطباق چکیده مقالات مجلات مورد بررسی با استانداردهای ایزو ۲۱۴، به تفکیک عنوان مجله و استاندارد های ایزو ۲۱۴

عنوان مجله و میزان انطباق استانداردها	پایورد سلامت	سلامت و محیط ایران	مجله اپیدمیولوژی ایران	مجله دانشکده بهداشت و استیتو تحقیقات بهداشتی	توانبخشی نوین	مجله دندانپزشکی	مجله دانشکده پزشکی	شنوایی شناسی	حیات	میانگین کلی انطباق برای هر استاندارد
	درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق
ساختار یافتگی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۰	۹۷/۷۷
بیان هدف	۹۰	۹۰	۱۰۰	۷۰	۸۰	۱۰۰	۸۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۰
ارائه روش پژوهش	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۰	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۷/۷۷
بیان یافته‌ها	۱۰۰	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۸/۸۸
بیان نتایج	۱۰۰	۹۰	۹۰	۷۰	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	۸۰	۱۰۰	۹۱/۱۱
ارائه نتایج فرعی	۲۰	۴۰	۱۰	۳۰	۶۰	۵۰	۴۰	۲۰	۶۰	۳۶/۶۶
میانگین	۸۵	۸۵	۸۳/۳۳	۷۶/۶۶	۸۶/۶۶	۹۱/۶۶	۸۵	۸۳/۳۳	۹۱/۶۶	۸۵/۳۷
انحراف معیار	۳۲/۰۹	۲۲/۵۸	۳۶/۱۴	۲۶/۵۸	۱۵/۰۵	۲۰/۴۱	۲۳/۴۸	۳۲/۰۴	۱۶/۰۲	۲۴/۹۳

جدول ۲ توزیع فراوانی درصد انطباق چکیده مقالات مجلات مورد بررسی را با دستورالعمل گروه ونکوور به تفکیک عنوان مجله و استاندارد مورد نظر نشان می‌دهد. همچنان که یافته‌های این جدول نشان می‌دهد، چکیده‌های مورد بررسی در بخش "وجود

کلیدواژه" و "ذکر یافته‌ها" بیشترین میزان انطباق و در بخش "برگرفته شدن کلیدواژه‌ها از سرعنوان‌های موضوعی پزشکی" کمترین میزان انطباق را با دستورالعمل‌های گروه ونکوور دارند. میزان انطباق چکیده‌های مورد بررسی با دستورالعمل‌های گروه

ونکوور در بخش های "بیان روش" و "محدوده و تعداد کلیدواژه ها" بیشتر از این میزان در بخش های "ارائه روش پژوهش" و "پرهیز از کاربرد اختصارات" بود.

جدول ۲: توزیع فراوانی درصد انطباق چکیده مقالات مجلات مورد بررسی با دستورالعمل گروه ونکوور، به تفکیک عنوان مجله و دستورالعمل های گروه ونکوور

میانگین کلی انطباق برای هر استاندارد	عنوان مجله و میزان انطباق استانداردها	مجله								
		پیاورد سلامت	سلامت و محیط ایران	مجله اپیدمیولوژی ایران	مجله بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی	توانبخشی نوین	مجله دندانپزشکی	مجله دانشکده پزشکی	شنوایی شناسی	حیات
		درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق	درصد انطباق
۹۷/۷۷	ساختار یافتگی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۰	۹۷/۷۷
۹۱/۱۱	ذکر هدف یا اهداف	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	۷۰	۸۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۱/۱۱
۹۶/۶۶	بیان روش	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۰	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۰	۹۶/۶۶
۵۰	ارائه روش تحقیق	۶۰	۲۰	۲۰	۴۰	۸۰	۴۰	۶۰	۹۰	۵۰
۹۸/۸۸	ذکر یافته ها	۱۰۰	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۸/۸۸
۹۱/۱۱	ذکر نتایج	۱۰۰	۹۰	۱۰۰	۷۰	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	۸۰	۹۱/۱۱
۸۳/۳۳	پرهیز از کاربرد اختصارات	۹۰	۷۰	۱۰۰	۷۰	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۸۳/۳۳
۱۰۰	وجود کلید واژه	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۹۷/۷۷	محدوده و تعداد کلید واژه ها	۱۰۰	۱۰۰	۹۰	۱۰۰	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۷/۷۷
۳۷/۷۷	برگرفته شدن کلید واژه ها از سرعنوانهای موضوعی پزشکی مش	۴۰	۴۰	۶۰	۲۰	۴۰	۶۰	۴۰	۳۰	۳۷/۷۷
۸۴/۴۴	میانگین	۸۸	۸۱	۸۷	۷۶	۸۶	۸۷	۸۱	۹۱	۸۴/۴۴
۲۴/۳۶	انحراف معیار	۲۰/۹۷	۲۸/۸۴	۲۶/۶۸	۲۷/۹۶	۱۷/۷۶	۲۲/۱۳	۲۱/۴۹	۲۱/۸۳	۲۴/۳۶

بحث

دستورالعمل های گروه ونکوور در بخش "وجود کلید واژه" و "ذکر یافته ها" بیشترین و در بخش "برگرفته شدن کلیدواژه ها از سرعنوان های موضوعی پزشکی" کمترین بود. مجله حیات از دانشکده پرستاری و مامایی و مجله دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی به ترتیب بیشترین و کمترین میزان انطباق را با استانداردهای ایزو ۲۱۴ و دستورالعمل گروه ونکوور داشتند.

یافته های این مطالعه نشان داد که میزان انطباق چکیده مقالات مجلات مورد بررسی با استانداردهای ایزو ۲۱۴ و دستورالعمل گروه ونکوور به ترتیب ۸۵/۳۷ درصد و ۸۴/۴۴ درصد بود. چکیده های مورد بررسی در بخش "بیان یافته ها" بیشترین و در بخش "ارائه نتایج فرعی" کمترین میزان انطباق را با استانداردهای ایزو ۲۱۴ داشتند. سایر یافته های این پژوهش نشان داد که میزان انطباق چکیده های مورد بررسی با

پژوهشی اصیل را مورد بررسی قرار داد. ابزار گردآوری داده‌های آنها چک لیستی حاوی معیارهای ارزشیابی کیفیت برگرفته از ۸ مجله اصلی بود. یافته‌ها نشان دادند که حد متوسط کیفیت چکیده‌ها (با انحراف معیار ۱۳ درصد) برابر ۶۳ درصد از ۱ بوده است که در مجموع بیشتر آن‌ها، علی‌رغم انطباق با معیارهای ارزشیابی، حاوی جزئیات کافی نیستند و بر اساس حجم نمونه مورد مطالعه آن‌ها این چکیده‌ها از لحاظ ارزش شناسی پژوهشی، بیان نتایج، انتخاب از آزمودنی‌ها، تشریح محدودیت‌ها و توصیه‌ها و پیشنهادها نیاز به اصلاح دارند. در ضمن از چکیده‌های بیانگر طرح و روش‌های پژوهش ۵۶ درصد توصیف‌گرهای فنی و تخصصی را منعکس نکرده و حدود ۵۲ درصد متغیرهای مطالعه را به وضوح مشخص نکرده‌اند، از چکیده‌های حاوی نتایج و یافته‌ها، ۱۱ درصد در فرضیه بیان نتایج و ۸۶ درصد در زمینه محدودیت‌های پژوهش و ۹۳ درصد در بیان توصیه برای مطالعات آتی با معیار کیفی مطابقت نداشتند (۹). در مطالعه حاضر چکیده‌ها در بخش "بیان یافته‌ها" بیشترین و در بخش "ارائه نتایج فرعی" کمترین میزان انطباق را با استانداردهای ایزو و در بخش "وجود کلیدواژه" و "ذکر یافته‌ها" بیشترین و در بخش "برگرفته شدن کلیدواژه‌ها از سرعنوانهای موضوعی پزشکی" کمترین میزان انطباق را با دستورالعمل‌های گروه ونکوور دارند.

در پژوهشی که توسط Emilio Delgado Lopez Czar در سال ۱۹۹۹ به منظور بررسی میزان استفاده از استانداردهای ایزو در ۲۷ مجله زیست پزشکی اسپانیایی انجام شد به این نتیجه رسید که میزان انطباق چکیده مجلات انتخاب شده با استانداردهای ایزو کمتر از (۳/۳۴ درصد) می باشد (۱۰).

مطالعات انجام شده در داخل و خارج از کشور گویای نتایجی است که به صورت خلاصه بدان‌ها اشاره می‌شود. مختاری (۱۳۸۳) در پژوهش خود با عنوان "انطباق چکیده مقالات مجله‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی با دستورالعمل‌های گروه ونکوور و استانداردهای ایزو ۲۱۴" بهینه‌سازی محتوای اطلاعاتی چکیده‌ها و ایجاد زمینه همسویی و هماهنگی با روندهای جهانی چکیده را با اهمیت ذکر کرده و در پژوهش خود به بررسی میزان انطباق ۳۷۳ چکیده مقاله پژوهشی از مجلات دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور پرداخته است. یافته‌های مطالعه وی نشان داد که انطباق کلی چکیده‌های مورد پژوهش با استاندارد ایزو ۸۳/۹ درصد (انحراف معیار ۱۹ درصد) و با دستورالعمل‌های گروه ونکوور ۸۲/۳ درصد (انحراف معیار ۱۴ درصد) است. سایر یافته‌های پژوهش وی نشان داد که جامعه پژوهش در بخش "بیان یافته‌ها" بیشترین و در بخش "برگرفته شدن کلیدواژه‌ها از سرعنوان‌های موضوعی پزشکی" کمترین انطباق را با دستورالعمل‌های گروه ونکوور داشته و انطباق چکیده‌ها با استاندارد ایزو ۲۱۴ در بخش "جایگاه چکیده‌ها" بیشترین و در بخش "شروع شدن چکیده‌ها با جمله‌ای مبین در موضوع مقاله" کمترین میزان را دارا بودند (۸). نتایج مطالعه حاضر نشان داد که میزان انطباق چکیده‌های مورد بررسی با استاندارد ایزو ۸۵/۸۳ درصد (انحراف معیار ۲۱/۵۹ درصد) و با دستورالعمل‌های گروه ونکوور ۸۴/۵ درصد (انحراف معیار ۲۱/۵۹ درصد) بود.

Narin و همکارانش با نمونه‌گیری منظم از ۳۳ چکیده مقالات پژوهشی اصیل منتشرشده در مجله انجمن پزشکی کانادا^۱ در سال ۱۹۸۹ کیفیت مقالات

^۱. Canadian Medical Association Journal

جامعه آماری این پژوهش از لحاظ رعایت استانداردهای بین‌المللی چکیده‌نویسی نسبت به چکیده‌های جامعه آماری مطالعات بررسی شده در وضعیت مطلوب‌تری قرار داشتند.

نتیجه‌گیری

انطباق چکیده‌های مورد بررسی، با استاندارد ایزو ۲۱۴ و دستورالعمل گروه و نکوور در حد مطلوبی بوده و اختلاف زیادی با هم نداشتند. میزان انطباق چکیده‌های مورد بررسی با استانداردهای ایزو ۲۱۴ بیشتر از میزان انطباق چکیده‌ها با دستورالعمل‌های گروه و نکوور است. مجله‌های مورد بررسی از لحاظ رعایت استانداردهای بین‌المللی چکیده‌نویسی در وضعیت مطلوبی قرار دارند که این خود به نمایانی برون داد علمی دانشگاه در پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی و خارجی می‌تواند کمک شایان توجهی بنماید. چکیده‌های مورد بررسی، در بخش "ارائه نتایج فرعی" کمترین میزان انطباق را با استانداردهای ایزو ۲۱۴، و در بخش "برگرفته شدن کلیدواژه‌ها از سرعنوان‌های موضوعی پزشکی" کمترین میزان انطباق را با دستورالعمل گروه و نکوور داشتند. بنابراین هرگونه تلاش در جهت بهبود وضعیت موجود، مستلزم تبعیت بیشتر از استاندارد ایزو در بخش "ارائه نتایج فرعی" و دستورالعمل گروه و نکوور در بخش "برگرفته شدن کلیدواژه‌ها از سرعنوان‌های موضوعی پزشکی" است.

پیشنهادها

تاکید بر ضرورت استفاده و رعایت قواعد بین‌المللی چکیده‌نویسی اصولی و ابلاغ آن به کلیه دفاتر مجله‌ها می‌تواند به روند افزایش انطباق‌پذیری بیشتر چکیده مقاله‌های مجلات فارسی دانشگاه علوم پزشکی تهران کمک شایان توجهی کند. پیشنهاد می‌شود رعایت

حفیظی اردکانی (۱۳۷۸) در تحقیق خود با هدف تعیین میزان رعایت استاندارد ایزو در تهیه چکیده پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس و دانشگاه تهران در فاصله سالهای ۱۳۷۶-۱۳۷۴، استانداردهای چکیده‌نویسی را پس از ترجمه و تعیین موارد لازم، سیاه‌بندی کرد. داده‌های حاصل، از ۱۰۰ عنوان پایان‌نامه از هر دانشگاه با انتخاب تصادفی و به تفکیک سال، دانشگاه و دانشکده، جمع‌بندی و تجزیه و تحلیل شد. وی در نهایت دریافت که در نمونه تحقیق، ۵۸/۶ درصد استانداردها رعایت شده است و از لحاظ میزان رعایت استانداردها، اختلاف معناداری میان دو دانشگاه وجود ندارد (۱۱).

علی‌رمضانی (۱۳۷۹) در پایان‌نامه خود به منظور تعیین و مقایسه میزان رعایت شیوه و نکوور و استانداردهای ایزو در پایان‌نامه‌های دکتری تخصصی دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ۲۰۵ عنوان پایان‌نامه ارائه شده در سال‌های ۱۳۶۸ تا تیر ماه سال ۱۳۷۹ را در ۱۴ رشته پزشکی و با استفاده از ارزش توصیفی و استفاده از دو چک لیست برگرفته از دستورالعمل و نکوور و استانداردهای ایزو با ثبت یافته‌ها در جداول و نمودارهای آماری مناسب بررسی کرده است. یافته‌های وی نشان داد که در کل پایان‌نامه‌های مورد بررسی، میزان رعایت شیوه و نکوور ۷۰/۸ درصد و میزان رعایت استاندارد ایزو ۵۳/۶ درصد است. آزمون، فرض اختلاف معنی‌دار آماری را در میزان رعایت دو شیوه مذکور در جامعه پژوهشی تأکید کرده است (۱۲). در مطالعه حاضر میزان انطباق چکیده مقالات مجلات جامعه مورد بررسی با استانداردهای ایزو ۲۱۴ و دستورالعمل گروه و نکوور، از میزان انطباق چکیده مجلات و پایان‌نامه‌های جوامع آماری مطالعات Emilio Delgado Lopez Czar (۱۹۹۹)، حفیظی اردکانی (۱۳۷۸) و علی‌رمضانی (۱۳۷۹) با این استانداردها بیشتر بود. به بیان دیگر چکیده مجلات

تشکر و قدردانی

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند که از راهنمایی‌های ارزنده جناب آقای دکتر حیدر مختاری و جناب آقای دکتر عباس گیلوری نهایت تشکر و امتنان وافر را داشته باشند.

اصول چکیده نویسی مقاله به عنوان یکی از ملاک‌های ارزیابی در داوری مقاله‌ها مد نظر قرار گیرد. شرکت اعضای هیات تحریریه مجلات در دوره‌ها و کارگاه‌های بازآموزی می‌تواند سهم قابل توجهی را جهت بهبود وضعیت موجود بر عهده بگیرد.

منابع

1. Hori A. Information, attitudes and research. Tehran: Nashre ketabdar; 1999. P. 78 [Book in Persian].
2. Clark B. The Academic life: small worlds, different worlds. Princeton, NJ: The Carnegie foundation for advancement of teaching 1987; 37.
3. Mahdavi M. Abstracting concepts and methods. Tehran: Markaze Asnad & madarek elmei Iran; 1987. P. 21-22[Book in Persian].
4. Dyani H, Shirdel sh. Comparison Review of Persian scientific journal articles - the field of humanities research with ISO 214. Faslname ketabdari va etelaesani 2007; 38(10): 93-107[Article in Persian].
5. Malek Mohammadi M. Review of the principles of writing based on international standards ISO. Mahname etelayabi va etelaesani 2007; 8: 66-74[Article in Persian].
6. Koopman Ph. How to Write UN Abstract [Monograph on the Internet]. 2004. Available from: <http://www.ece.edu/koopman/essays/abstract.html>. Accessed at July 4, 2009.
7. Lancaster FW. Indexing and abstracting in theory and practice. New York: Hill 1999. P. 22-23.
8. Mokhtari H. Abstract compliance magazines with University of Medical Sciences guidelines and ISO standards groups in Vancouver 214. Faslname Ketab 2004; 57: 42-52[Article in Persian].
9. Narin L. Quality of abstracts of original research articles in CMJA in 1989. Canadian Medican Association Journals 1991; 144(4): 102-117.
10. Emilio Delgado LC. ISO Standards for the presentation of scientific periodicals: little known and little used by Spanish biomedical journals. Journal of documents 1999; 55(3): 324-365.
11. Hafizi Ardekani M. Determination of standards in the preparation of master theses Persian Abstract Tarbiat Modarres University and Tehran University between 1374 – 1376 [Thesis in Persian]. Tehran: Faculty of Humanity Science Tarbit modarres University; 2008 .
12. Aliramezani H. Check to compare compliance practices in Vancouver and ISO standards Ph.D. Thesis University of Medical Sciences Kerman [Thesis in Persian] .Tehran: Faculty of Management and Informatics Sciences Iran University of Medical Sciences; 1999.

Evaluation of compliance Abstracts of Persian-language journals Tehran University of Medical Sciences with ISO 214 & Vancouver's group guideline , in 2009

Abdekhoda H¹(MSc.) – Abdollahi L²(MSc.)

¹ Master of Sciences in Medical Library and Information Sciences, School of Allied Health Sciences, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

² Master of Sciences in Medical Library and Information Sciences, School of Management and Medical Information Sciences, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Abstract

Received : May 2010
Accepted : Sep 2010

Background and Aim: Homogeneity and Oneness is the feature of abstracting. These can't be achieved, without adherence to guidelines and international standards. The purpose of this study is evaluation of compliance abstracts of Persian-language journals of Tehran University of Medical Sciences, with ISO 214 & Vancouver's group guideline, in year 2009.

Materials and Methods: Survey-descriptive method was adapted. The study sample included all full-text journal Reviews in English Persian language belonging to Tehran University of Medical Sciences. These journals were significant in TUMS website to date (30/2/2009). Total 100 abstracts from the latest issue of the journal articles for instance, were randomly selected. The data collected through two control lists separately, reflecting the standards of ISO 214 and instructions group in Vancouver for abstract writing. The data were analyzed by software and statistical techniques.

Results: The average overall rate of compliance with ISO standards Review is 85/37 percent (SD 24/93 percent), and group instructions Vancouver is 84/44 percent (SD 24/36). Review of the "express findings" had the most and the "sub results presented" had minimum compliance with ISO standards. The "keyword existence" and "noted the findings" had the most and the "being derived from the headings keywords subject had "minimum compliance with the instructions in Vancouver group.

Discussion and Conclusion: The abstract compliance with ISO 214 and Vancouver instruction was desirable. More comply from ISO 214 in "results presented" and Vancouver group instruction in, keywords subject in medicine seems to be required.

Key words: Abstract, Journals, Tehran University of Medical Sciences, ISO 214, Vancouver Group guidelines

* Corresponding author :
Abdekhoda H;
E -mail :
Abdekhoda @ razi.tums.ac.ir